

Från individ till kollektivt minne

Om dokumentationen av dragspelaren Gunnar Molthon

Bente Karlsson

Våren 2008 levde jag i knappt tio veckor med Gunnar Molthon och hans samling. Att komma en annan människa in på livet är speciellt. När denna människa dessutom inte lever längre utan endast finns närvarande genom sina efterlämnade ting är det rent av svårt.

Naturligtvis måste man gripas av ämnet i allt man gör [...] och jag anser att man inte kan uppnå ett riktigt resultat om man inte upplever ämnet inifrån, att det blir en övertygelsesak vid tolkandet av motivet. Sålunda kan sägas att jag var laestadian när jag gjorde Jukkasjärvi-relieferna.¹

Jag känner mig precis som Bror Hjort skriver i sina memoarer. Även om jag inte tidigare har varit dragspelsfrälst har jag under de veckor jag suttit lutad över samlingen känt en samhörighet med människor jag aldrig har träffat och förvärvat minnen jag aldrig har upplevt.

Aldrig konkurrent – alltid kollega²

Dragspelsvirtuosen Gunnar Molthon föddes 1909 i Stockholm där han också kom att stanna resten av sitt liv. Musiken följde Molthon genom hela livet. Redan som åttaåring började han spela dragspel och detta kom sedan att bli hans huvudinstrument. Från och med 1930-talet tog musiken en allt större del av Molthons liv och 1938 blev han musiker på heltid. Framförallt handlade det om underhållning och dansmusik, bland annat hade Molthons trio ett stående engagemang på den stockholmska restaurangen Corso under 1950-talet. Sydamerikanskt, swing och tango låg Gunnar Molthon särskilt varmt om hjärtat.

Förutom de egna spelningarna försörjde sig Molthon även som dragspelslärare. Under en period hade han hela 125 elever samtidigt. Dessutom var Gunnar Molthon en återkommande skribent i tidskriften Accordion Journalen. Det var nämligen han som stod bakom den mystiska signaturen "Mr Accordi" som gäckade dragspelarna med recensioner från deras radioframträdande.

Den 8 juli 2006 avled Gunnar Molthon. Genom hans änka Mary Molthon och dragspelsentusiasten Bo Gäfverts försyn kom hans samling till SVA. Det är således en donation som kommit arkivet till godo. Därigenom kommer

Gunnar Molthons musikaliska liv att bevaras för framtiden och bli en del av vårt kollektiva minne, det vill säga vårt gemensamma kulturarv.

En samling blir dokumenterad

Att jag hamnade med Gunnar Molthons samling var något av en slump. Jag ville göra en dokumentation och SVA ville få samlingen dokumenterad. Vi beslöt oss för att samarbeta.

Samlingens innehåll är tämligen typisk för en musiker. Lejonparten av tingen är noter men även dragspelstidningar och ett hundratal fotografier har arkiverats. Till stor glädje för mig, som gjort arbetet, förefaller Molthon ha varit en ordningsam person, som bland annat fört register över alla sina orkester noter. Dessa register är givetvis till stor hjälp både vid dokumentationen och vid framtida forskning.

Mitt uppdrag på SVA har handlat om att dokumentera Gunnar Molthons samling samt göra den tillgänglig för forskning. I mitt examensarbete har jag dessutom kopplat dokumentationen till samlandets problematik och diskuterat hur föremål kan ändra status. När ett föremål inkorporeras i en samling förändras nämligen dess status. Från att ha varit ett oansenligt vardagsföremål kan föremål lyftas upp och bli närmast dyrkade. Det beror på att när föremålet förflyttas in i samlingen så blir det också ett dokument för den verklighet den en gång tillhörde.³ Tinget får symbolisera vår materiella kultur och blir ett uttryck för mänsklighet.⁴ Det döda tinget får nytt liv. Vad som rent konkret inträffar är att vi människor *läser in en historia* i föremålen som därigenom får liv. När ett arkiv dokumenterar eller när ett museum ställer ut föremål blir historierna våra gemensamma upplevelser. Vi konstruerar mening runt varje ting och varje händelse.⁵ Jag har således kunnat studera Gunnar Molthons liv genom de föremål jag dokumenterat. Varje foto och varje kassetband blir en del av en större historia, en kontext. Denna kontext är inte längre individuell utan tack vare dokumenterandet kollektiv, med andra ord en del av ett större sammanhang. Gunnar Molthon är inte längre bara en person utan också ett uttryck för sin samtid.

Jag beskriver mycket om personen Gunnar Molthon vilket kanske förefaller märkligt. Det beror på att individen bakom en samling alltid är avgörande för samlingens tillkomst men också dess utformande. Molthon är den som står bakom varje ting. Den brittiska forskaren Susan Pearce menar att olika människor kommer att välja olika saker ur vår materialistiska värld att spara, och på sätt uppstår samlingarna.⁶ Hon skriver också att ting alltid kommer

i relationer till andra föremål och/eller till ägaren eller samlaren.⁷ Sentensen är att personen bakom samlingen är precis lika viktig som föremålen för att förstå. Jag menar, i stöd av Pearce, att för att förstå Molthons samling måste jag förstå Molthon själv. Utan hans livshistorier försvinner de relationer och den förståelsen som Pearce talar om. Genom att arbeta mig ner i samlingen får jag faktiskt en helt annan insikt och djupare förståelse både för personen Molthon och för samlingen i sig.

Praktiskt arbete

Jag har grävt i lådor, studerat fotografier och undersökt tidskrifter. Mitt dokumentationsarbete var ett praktiskt och mycket välkommet avbrott till de teoretiska studierna på universitetet. För att genomföra arbetet valde jag att utarbeta en egen metod. Denna ligger till grund för allt arbete och är förankrad i gängse arkivpraxis. Jag tror att det är nödvändigt att själv arbeta ut sin metod att angripa problemen med. Visserligen grundad i tidigare erfarenheter men ändå personligt utvecklad eftersom det ger en större förståelse för varför varje moment har betydelse. Nu fick jag med egna ögon och händer se, uppleva och förstå hur dokumentationsarbete går till. På händerna har jag burit bomullsvantar – ömtåliga fotografier får ju aldrig bli utsatta för smuts och fett.

Författaren med delar av materialet på Svenskt visarkiv våren 2008.

I huvudet har jag ständigt haft dragspelare närvarande – till exempel: kan det vara Sölve Strand på den här bilden? Arbetet har på många sätt varit tungt med många långa dagar men samtidigt givande eftersom min förståelse ökat för varje föremål som dokumenterats. Den kroatiska forskaren Ivo Maroević menade att ju mer vi vet om föremålet desto mer kan vi förstå på djupet.⁸ För mig har det rent konkret inneburit att jag lagt tid på att grundligt undersöka och dokumentera samlingen. Till exempel har jag försökt säkerställa innehållet på tomma kassetband och identifierat dragspelare på fotografierna. Resultatet av detta har blivit en förståelse inte bara för personen Gunnar Molthon utan också för livet som dragspelare i Sverige under hans livstid. Visserligen är Molthon en individ men han har verkat i en kontext, och det är i denna omgivning som jag med hjälp av föremålen lärt mig att känna igen och ta del av.

En icke oväsentlig effekt har också varit att jag lärt mig känna igen frekvent förekommande personer vilket betyder att fotografier försetts med namn. Det gör att de kommer att finnas med på sökningar i SVAs databas och att Molthon och hans omgivning kontextualiserats. De är inte längre enskilda personer utan del av en större nätverk som går att finna genom att söka via varje enskild person.

Givetvis finns också ett konkret bevarat resultat av mitt arbete. Numera finns Gunnar Molthons material arkiverat hos Svenskt visarkiv och varje intresserad människa kan ta del av hans efterlämnade samling. För den framtida forskaren har arbetet underlättats genom förteckningar över innehållet och beskrivningar över vad som ingår. Ett väl genomfört arkivarbete underlättar för användare av olika slag vilket till syvende og sist är meningen med hela verksamheten.⁹ Arkiven har ett viktigt uppdrag och kan, om de är tillgängliga, ge ett djup till varje analys och forskning. Att djupdyka i ett arkivmaterial är att aldrig veta vad man ger sig in på och att öppna lager efter lager av betydelse och kontext. Arkiven är oundgängliga för forskning.¹⁰ Nu kan forskare välja att studera Gunnar Molthon, och vad än viktigare är: han kommer att finnas med i varje genomgång av samtida dragspelare. Gunnar Molthon har blivit en del av arkivet.

ABM-perspektiv

En person och dess liv kan mycket väl bli ABM. Bokstavskombinationen står för Arkiv, Bibliotek och Museum. När de ställs tillsammans blir helheten större än de enskilda delarna eftersom positiva synergier uppstår vid samarbeten och kunskapsutbyten. För Gunnar Molthon och min del har det handlat om att försöka göra dokumentationen mer betydelsefull och förankrad i en större

verksamhet. Molthon och hans samling ska inte enbart vara tillgänglig för forskare utan även ingå i en större kunskapsbas. Därför har jag valt att skapa information och tillgängliggöra denna för allmänheten. Eftersom ekonomin inte tillät bokpublikationer använde jag mig av en gratis möjlighet: Wikipedia. På den svenska delen av det världsomspännande nätverket finns nu en sida helt ägnad åt Gunnar Molthon. Han är dessutom ihopkopplad med andra dragspelare. Gunnar Molthon har blivit en del av kollektivet.

Mitt arbete med Gunnar Molthon började som ett magisterexamensarbete i musei- och kulturarvvetenskap på Uppsala universitet. Det slutade med en djup fascination för personen Molthon, dragspel och samlande i stort. Jag har blivit en del av Gunnar Molthons kontext.

Noter

- 1 Hjort, Bror, *Mitt liv i konsten*, Bonniers, 1967, s. 83. Konstnären Bror Hjort gjorde på 1950-talet en relief till kyrkan i Jukkasjärvi. Han levde under många månader i byn och lät hämta motivet från den religiösa ledaren Lars Levi Læstadius arbete och liv.
- 2 Gunnar Molthons motto.
- 3 Maroević, Ivo, "The museum message: between the document and information", I: *Museum, media, message*, red: Eilean Hooper-Greenhill, Routledge, 1995, s.25.
- 4 Pearce, Susan, M., *Museums, objects, and collections*, Smithsonian Institution Press, 1992, s. 5.
- 5 Pearce, Susan "Objects as meaning; or narrating the past", I: *Interpreting objects and collections*, red: Susan Pearce, Routledge, 1994a, s.28.
- 6 Pearce, Susan, "The urge to collect" I: *Interpreting objects and collections*, red: Susan Pearce, Routledge, 1994b, s.157ff.
- 7 Pearce, Susan, "Collecting reconsidered", I: *Interpreting objects and collections*, red: Susan Pearce, Routledge, 1994c, s.194.
- 8 Maroević, 1995, s.27.
- 9 Danielsson, Bengt, "Ordnande och redovisning" I: *Arkivvetenskap*, red: Anna Christina Ulfsparré, Studentlitteratur, 1995, s. 127f.
- 10 Fink, Lois Marie, "Museum archives as resources for scholarly research and institutional identity", I: *New Museum Theory and Practice*, red: Janet Marstine, Blackwell Publishing, 2006, s. 293.

Källor

- Danielsson, Bengt, "Ordnande och redovisning" I: Anna Christina Ulfsparré (red.), *Arkivvetenskap*, Studentlitteratur, 1995.
- Fink, Lois Marie, "Museum archives as resources for scholarly research and institutional identity", I: Janet Marstine (red.), *New Museum Theory and Practice*, Blackwell Publishing, 2006.

- Hjort, Bror, *Mitt liv i konsten*, Bonniers, 1967.
- Maroević, Ivo, "The museum message: between the document and information", I: Eilean Hooper-Greenhill (red.), *Museum, media, message*, Routledge, 1995.
- Pearce, Susan, M., "Museums, objects, and collections", Smithsonian Institution Press, 1992.
- Pearce, Susan "Objects as meaning: or narrating the past", I: Susan Pearce (red.), *Interpreting objects and collections*, Routledge, 1994a.
- Pearce, Susan, "The urge to collect" I: Susan Pearce (red.), *Interpreting objects and collections*, Routledge, 1994b.
- Pearce, Susan, "Collecting reconsidered", I: Susan Pearce (red.), *Interpreting objects and collections*, Routledge, 1994c.

Summary

What happens when a thing is moved from its private sphere and put in to an archive? Its meaning changes, the thing ceases to be just things and is instead turned into a symbol for its context. The thing will be a representation of a story. That is what has happened to Gunnar Molthon. Gunnar Molthon was a Swedish accordion player in 1950s. After his death his collections ended up at SVA and was there documented by the author of this thesis. Through his collection of photos, tapes and notes I have come to study the person Molthon.

It is impossible to study a collection without knowing and studying the person behind it. In the end, it is Molthon himself who decides what to keep. He is the common denominator of every thing. The British scientist Susan Pearce means that the individual is essential to understand the collection. I therefore mean that my study of the collection is also a study of the person Molthon. The two unities can not be understood without each other.

To make this possible I developed a method to work with. After all, documentation is mainly hard and practical work. But it is also a gratification; I know that my work makes it easier for every researcher who is interested in Gunnar Molthon and that it puts him in the connection of other accordion player.

A documentation is not enough though, I want to make it public knowledge. Therefore I created a link for Gunnar Molthon on Swedish Wikipedia, the worldwide open encyclopaedia. Today every interested person will find Molthon among other Swedish musicians.

While trying to make order I found histories and memories. These has since then been a part of me – I am a part of his context.

Gunnar Molthon 1950-tal. Ur Svenskt visarkivs samlingar (SVA-bild 4525).